

פרשת ויקהל-פקודי

THE CREATIVE-DISCIPLINE INTERFACE: THE PEOPLE BEHIND THE BUILDING OF THE MISHKAN

The Cheit HaEigel had left the unity of the nation in shreds¹. So many different factions and opinions broke out². The Mishkan came as a tikun to this³. The 39 Melachos of the Mishkan comprised the roots of every action imaginable, and connected them back to the Creator – the source of all unity⁴. Hence, at the beginning of our Parsha, we read that Moshe gathered the nation – ויקהל משה: he gathered them from their fragmented post-Eigel state by allowing each of them to participate in either the materials or in the building of the Mishkan.

At the end of the process, in פקודי, the verse says that the Jewish people (as a whole) completed everything that G-d commanded - ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד'.⁵ In fact, only Betzalel and the חכמי לב actually made the Mishkan, while others contributed materials⁶. But, the Torah is telling us here that we are all one – what Betzalel did was considered the doing of the whole nation⁷. We cannot do all the Mitzvos directly (different Mitzvos relate to Cohanim, Leviim, males, etc.), but, as a nation we can⁸. So too כמוך – ואהבת לרעך כמוך: for in the well-being of my

---

¹ שפת אמת [תרל"ז] ויקהל משה כו' ... כי באמת ע"י החטא בעגל ניטל מהם האחדות

² Eliyahu Ki Tov, Book of Our Heritage, vol. 3, pg. 196, par. Beg. 'After the calf emerged':

The few who had been fervent devotees of idolatry instantly relapsed into their idolatrous habits. ... Others, more numerous than the first group .... rejoiced from the sideline .... Still others were stunned into total confusion by the terrifying sight and they began to ridicule all the other factions, both those who worshipped the calf as well as those who remained steadfast in their faith in G-d. This group said, 'All the conflicting views are of equal value.' There was also a faction that remained steadfast in their faith in G-d.

³ שפת אמת, שם: וזה נתקן ע"י מלאכת המשכן שהוא התקרבות הנפרדים לקשר הכל בשורש האחדות

⁴ שפת אמת, שם: ולכן במשכן ה' כל מיני ל"ט מלאכות שהוא שורש כל המעשים להחזירם אל מקור האחדות.

⁵ שמות לט (לב) ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד' את משה כן עשו:

⁶ אור החיים, שמות לט לב (פקודי): ויעשו בני ישראל וגו' - והגם שלא עשו אלא בצלאל וחכמי לב

⁷ אור החיים, שם: כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה, והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל, כל אחד יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה ... והוא מה שאמר הכתוב כאן ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה', כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל, וסמך מאמר זה למלאכת הבגדים, אשר עשאו יחידים מישראל, להעירך כי [גם] על פרט זה יאמר שעשאוהו בני ישראל באין הבדל, ומעתה כל אחד מישראל הביא כל ה"ג מינים שבנדבה, ועשה כל המלאכות האמורות:

⁸ אור החיים, שם: ובזה מצאנו נחת רוח כי ה' צוה תרי"ג מצות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם, וזה לך האות, כהן ולוי וישראל, ונשים, יש מצות עשה בכהנים שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצות לישראל שאינם בכהנים, וכן בלויים, וכן בנשים, ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, אשר יכוונו להם, אלא ודאי שתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה

neighbor I am taking care of my own as well - he is but a part of me¹. The Mishkan was the great unifier!

What was remarkable, is that this Mishkan which contained the full range of man's creative actions, (the מלאכות), could be built by a slave people². How were they able to express such a high level of sophisticated craftsmanship? Goldsmithery, technical embroidery etc., are highly specialized businesses. Where did a slave people, whose only freedom was in a desert, learn of such things?³ Clearly, something mysterious was going on.

There were three kinds of people involved in the Mishkan:

1. Those who contributed materials
2. Those who participated in the building
3. The two leaders of the building: Betzalel and Ohaliav

With respect to all of them, the Torah stresses that the qualities that were motivating them were drawn from their hearts. They are חכמי לב and נדבי לב.

1. THOSE WHO CONTRIBUTED MATERIALS

The giving to the Mishkan modeled for all time Jewish support for Torah, chesed and other community institutions. HaEmek Davar learns from here an early source to the giving of a tenth of one's income⁴.

At the beginning of Parshas Trumah and again at the beginning of Parshas Naso, Rashi tells us of 3 types of Trumos⁵. The donations for the Korbanos and the Adanim were fixed obligations, while that for the Mishkan, with which VaYakhel deals exclusively⁶, was voluntary and unspecified⁷. At a simple level, this reflects the fact that people are always much readier to

---

¹ ואולי כי לזה רמז באומרו (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך, פירוש לצד שהוא כמותך, כי בשלמו ייטיב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך, ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקיך

² רמב"ן לא ב (כי תשא): כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל

³ רמב"ן שם: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהן ידי כלל

⁴ העמק דבר לה כד: כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה'. אין הלשון מדויק וגם משונה מבכל הדברים במש"כ בכסף ונחשת כל מרים. דמשמעו חלק מהכל כמו בתרומה וחלה דכתיב בהו תרומה ומש"ה דרשינן עוד ראשית ששריה ניכרין כדאיתא בחולין דקל"ז. ... והטעם שמעולם היה מנהג ישראל ליתן תרומה מעסקיהם לצדקה כדי שיצליח העסק. כמבואר בתנחומא פ' ראה עשר תעשר. עשר בשביל שתתעשר מכאן נהגו פרגמטוטין להפריש א' מעשרה מעמליהן לעמלי תורה וידוע שעיקר מסחור הוא בכסף ונחשת כי רוב המטבעות מהם כידוע ר"פ הזהב. מש"ה כתיב כל מרים שהנהיג עד כה להרים תרומת כסף ונחשת כדי להצליח עסקיו והיה מנהגו ליתן לעניים וכדומה. ועתה הביאו את תרומת ה' נתנו זו התרומה לתרומת ה'. אבל בזהב כתיב תנופה שלא הי' מורם משאריו זהב שיש לו שיצליח בהם אלא זה בפ"ע הניף לה':

⁵ כה ב ד"ה תקחו את תרומתי ול טו ד"ה לכפר על נפשתיכם

⁶ רמב"ן

⁷ לה קחו מאתכם תרומה לד' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ד' וג ספורנו: לא ילכו גבאים לגבותה בזרוע

give money for a building (the Mishkan), than they are for running costs (the Korbanos) or for things that are less romantic and dramatic (the Adanim)¹.

The women had resisted fiercely in any participation of the Eigel and had Rosh Chodesh to show for it². They now showed that their earlier refusal to give their jewelry to idolatry was not rooted in possessiveness or materialism, but rather in true motives of loyalty to G-d. For now, when it came to the Mishkan, they gladly and generously parted with their best rings and necklaces³.

The Torah calls these people by various names, people who נשאו לבם⁴ and who are נדבה, רוחו⁵. The Malbim⁷ distinguishes between a Nediv Lev and a Nediv Ruach. Lev, he says, is the organ that motivates to action, while Ruach are the thoughts and imaginations a person may have about an issue. There are those, the Nedivei Lev, who may not have a mature concept of giving, but are nevertheless generous because it doesn't hassle them to give; they may even enjoy giving Tzedaka. These are the gvirim who give to people they like, without always even knowing what it is they are giving to. Others, Nedivei Ruach, are more focused donors: they need to understand more deeply the project they are giving to before committing.

Both kinds of people got involved in the Mishkan⁸. The key for both, says the Ohr HaChaim, is that they are voluntary givers. It was a תרומת ד'. The Mitzvos of HaSh-m are designed in such a way that physical actions lead to new spiritual heights – but the condition is that it be done as a purely voluntary act, an act that represents total desire and commitment on our part⁹.

---

¹ ר' חיים מברסק

² טור או"ח ס' תיז

³ לה כב: ויבאו האנשים על הנשים וגו'

ובדעת זקנים מבעלי התוס': כלומר לשלול מהם תכשיטיהן כדכתיב חז ונזם ואעפ"כ הנשים שמחות וזהירות במלאכת שמים כדכתיב וכל הנשים אשר נשאו לבן אותנה לפיכך זכו הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חודש לפי שבמעשה העגל לקחו תכשיטיהן בעל כרחן כדמשמע מדכתיב ויתפרקו וגו' ובמעשה המשכן שמחו בנתינה לפיכך נתן להם ר"ח ליו"ט ונ"ל דזהו ראש חדש ניסן שבו הוקם המשכן ואגב אותו ראש חדש משמרות כל ראשי חדשי השנה

⁴ שמות לה כא: לה כא: ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וגו'

⁵ שמות לה כא: ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ד' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ובגדי הקדש

⁶ שמות לה כב: ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב וגו'

⁷ מלבי"ם לה: כא

⁸ באו כל איש אשר נשאו לבו, שכח המושל והבחירה שלו התנדב ברצון טוב, וכל אשר נדבה רוחו מאשר צייר ברוחו תועלת הנדבה הזאת וגודל ענינה (ע"ש שהאריך)

⁹ אור החיים לה ה: יביאה את תרומת ה' פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה', ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומר יביאה, פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה, ואמר כל נדיב לבו, פירוש העושה דבר מנשיאות הלב, אשר ידבנו לבו לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר, יפעיל במושכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל:

But, it was not just some material goods that they were donating. Each Jew gave that which was most special to him – which really spoke to his guts and fitted his character¹. These were the hardest things of all to give up on² – but that is what it was all about – channeling all these energies to holiness. Hence the wording 'קחו מאתכם תרומה לד' (and not תנו) – that they should take from something that speaks to their essence. By giving that over, it was as if they were sacrificing themselves (מאתכם)⁴. And hence too, the verse states, כל נדיב לבו יביאה, every voluntary of heart will bring it instead of the expected יביא את תרומת ד'. For the *it* that was brought was, in fact, their own hearts⁵. This is why the Torah brings in great detail the gifts of the males⁶, males⁶, of the females⁷ and of the Nesiim⁸. For each one dedicated their midah of love to G-d – the physical thing that spoke to their soul⁹.

2. THOSE WHO PARTICIPATED IN THE BUILDING

The Torah calls the men and women who built the Mishkan לב חכמי לב¹⁰, people who are filled with רוח חכמה¹¹ which the Ramban explains as לב נושאי לב¹. They are called the latter because

---

¹ נתיבות שלום, ויקהל, כל נדיב לבו יבאנה: וענין תרומת המשכן היה שכל יהודי נתן את הדבר המיוחד לו לפי טבעיותו ולפי תכונות נפשו

² נתיבות שלום, שם: את שתשוקת לבבו מיוחדת אליו ובכדי לוותר ע"ז נצרך לשבר את תאוותיו ואהבותיו

³ נתיבות שלום, שם: מדוע כתיב קחו ולא תנו, וכן מאתכם הוא לשון לכאורה. כן צ"ב הלשון יביאה, מדוע לא כתיב יביא את תרומת ד'.

⁴ נתיבות שלום, שם: וזהו אומר קחו מאתכם ... שקחו מעצותכם, ע-י שתמסרו את הדבר האהוב ביותר לתרומת המשכן, שבזה תקריבו את עצמותכם תרומה לד'.

⁵ נתיבות שלום, שם: וזהו אומר כל נדיב לבו יביאה, (מדוע לא כתיב את תרומת ד'), שזאת גופא יביא תרומה, את נדיבות לבבו, את רגשותיו ואהבתו ואת תאוותיו לתרומת ד'.

⁶ שמות לה (כא) ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ד' למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש: ... (כג) וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים הביאו: (כד) כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ד' וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבדה הביאו:

⁷ שמות לה (כב) ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חו ונום וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לד': .... (כה) וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש: (כו) וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים: ... (כז) כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה ד' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה לד':

⁸ שמות לה (כז) והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן: (כח) ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים:

⁹ נתיבות שלום, שם: שכל אחד הביא את הדבר הגשמי השייך אליו לשורש נשמתו ... וכל כלל ישראל מסרו את מלא מדת האהבה שלהם להשי"ת

¹⁰ לה י: וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ד'

לה כה: וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וגו'

כה ג (תצוה): ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהנו לי

לא ו (כי תשא): ... ובלב כל חכם לב נתתי חכמה

לו א (ויקהל): וכל איש חכם לב

¹¹ כה ג (תצוה): ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהנו לי

they lacked the technical skills to do the work, and there was no one around who could teach them. They were a bunch of ignorant ex-slaves² with rough hands unsuited for the fine work necessary to volunteer for the building³. They had only their great passion⁴ and instinctual wisdom⁵ to offer. Yet somehow, they found within themselves the means to engage and complete this highly professional work⁶. These people succeeded mysteriously, with G-d's help. According to Kli Yakar, Moshe Rabbeinu bestowed upon these people from his great wisdom⁷.

The verse tells us:

לו (ב) ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה:

HaEmek Davar tells us that the key here was כל אשר נשאו לבו. It was the passionate committing of their hearts to do the seemingly impossible that opened them to the Divine inspiration that led to them knowing what to do⁸. And indeed, Jews have been doing impossible things ever since, building Jewish communities and institutions under conditions that seemed sheer insanity.

The leader of this was Betzalel, Chur's grandson⁹. It was Chur who had jumped in to give his life trying to stave off the Eigel. The Mishkan in turn, came to atone for the Cheit HaEigel and hence for the death of Betzalel's grandfather (which is why his lineage is mentioned

---

¹רמב"ן לה כא: ד"ה ויבאו כל איש אשר נשאו לבו: על החכמים

²רמב"ן לא ב (כי תשא): כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל

³רבינו בחיי לא ב (כי תשא): ואילו היו בהם חכם ובקי במלאכה אחת היה ראוי שישכחנה בהתעסקו במלאכת החומר והלבנה וגו' וכמו שהסביר הרמב"ן שם: בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהם אומנות דקה ויפה

⁴רמב"ן שם: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהן ידיו כלל

⁵הגמ' בברכות (נה). מדייק מלב כל חכם לב שאין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה כבר

⁶רמב"ן שם: אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן

⁷כלי יקר כה ג ד"ה ואתה תדבר אל כל חכמי לב: הזכיר כאן שמי נוכחיות ואתם תדבר, לפי שכל חכמי לב קבלו האצילות מן משה כמ"ש ואצלת מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם, וכן כל עושי המלאכה אשר היו בצל קל קבלו שפע החכמה באמצעות משה ... לכך נאמר ואתה, ממהות עצמותך

⁸העמק דבר לו ב: אשר נתן ה' חכמה בלבו. ומפרש המקרא היאך שייך נתינת חכמה בלב. הרי הכל ב"ש חוץ מיראת שמים ע"כ מפרש כל אשר נשאו לבו וגו' זהו ג"כ חכמת הלב לבטח שיצליח בזה הפעולה ושירצה לקבל ע"ע להתקרב אל המלאכה. אע"ג שלא למד מעולם אומנות זו. ובאמת כן במלאכת חול שייך נשאת לב לאיזה מלאכה. בד"מ אם בא אדם לעשות בית אומנות ללמד לתינוקות אומנות. והיה מביא הרבה ילדים לבחור במה חפץ לשלוח יד. זה אומר אני רוצה בזה וזה אומר אני רוצה בזה. והבחירה מועלת להם לענין לימודו כמה שנים שיעמוד על תכלית המלאכה שבחר בה. כך היה במעשה המשכן הבחירה לכל אחד באיזו אומנות היתה מועלת לעשות בלי לימוד כלל. רק בהצלחת ה' לדבר אשר נשאו לבו:

⁹לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ע"כ חור היה בן מרים וכלב וכלב היה בן חצרון בן פרץ בן יהודה.

back to there, while Ohaliav's is only mentioned back to his father).¹ Chur's father, in turn was Nachshon ben Aminadav, who had jumped into the Red Sea before it split. This was a great family indeed. But, the key was not just Betzalel's willingness to build on his glorious spiritual heritage, but also his desire to share this with and empower others - ולהורות נתן בלבו.²

How, then, did Betzalel master all of the crafts necessary³? Even a master goldsmith, with all the tutoring in the world, does not master silver, copper and weaving⁴. The Torah is telling us that we are often faced with seemingly impossible tasks, but if we are passionate enough and committed enough, we will come to see our impossible dreams realized. And sometimes, Meshech Chochma teaches us, we have to jump in. Self-sacrifice of this sort does not take well to too much pondering. Nachshon, then Chur, and then Betzalel teach us that if it is clear that it has to be done, our impossible leap over the abyss will reach the opposite side⁵.

In contrast to this enormous outpouring of creativity, the Torah teaches us an unusual thing: in the building of the Mishkan, the Torah stresses again and again that Betzalel and his helpers built the Mishkan exactly according to specification:

לה י (ויקהל): וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ד'
לח כב (פקודי): ובצלאל בן אורי בו חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה את משה
לא ו (כי תשא): ואני הגה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה
ועשו את כל אשר צויתך
לא יא (כי תשא): ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו

This emphasis reaches its peak in Parshas Pikudei, when the words 'כאשר צוה ד' appear eighteen times!

---

¹ דעת זקנים מבעלי התוספות שמות לא ב: בצלאל בן אורי בן חור - לכך הזכיר בבצלאל אבי אביו מה שלא הזכיר באהליאב אלא אביו. לפי שחור נהרג על מעשה העגל והמשכן בא לכפר על מעשה העגל לכן נזכר כאן במשכן:

² שמות לה (לד) ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן:
אור החיים, שם: עוד בא לשלול מה שמואב בפרק ג' דיומא (לח). של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו וכו', והודיענו הכתוב כי על אלו יאמר זכר צדיק לברכה (משלי י ז), כי היו מורים ומלמדים כל הרוצה:
(ותירוץ הא' שלו גם כן נוגע: פירוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד, שלא ידעו ללמדה, לזה אמר ולהורות נתן בלבו השכיל חכמת הלימוד:)

³ "He will be able to devise plans (or weave designs – Rashi) as well as work in gold, silver and copper, cut stones to be set, carve work and do other work." (Shemos ד-ה)

⁴ רמב"ן לא ב (כי תשא): והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומנות כלם

⁵ משך חכמה לה ל: ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה - הענין דמסירת נפש צריך להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה, ויהודה מסר עצמו בים במסירת נפש כמו דאיתא בתוספתא (ברכות ד-טז, סוטה ז) דסוטה, וכן חור מסר עצמו בעגל, (סנהדרין ז) דהחקירה תעכב [ברצון פנימי] מלמסור נפשו על קדוש השי"ת כעדות יעב"ץ החסיד, לכן אמר שבעבור זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדאי לכן וימלא אותו בחכמה ובדעת כו' והבן.

In fact, this was one of the big differences between the עגל הזהב and the משכן. As close as the עגל came to the idea of the משכן, it was a product of man's creativity alone.

3. THE TWO LEADERS OF THE BUILDING: BETZALEL AND OHALIAV

Betzalel and his partner Ohaliav¹ came from opposite tribes. Betzalel came from the tribe of Yehudah, who led the tribes, while Ohaliav was from the tribe of Dan, who walked at the back of all the tribes. Dan was the מאספ כל המחנות², the gatherer of all the camps. Dan Jews were those who went in search of their brethren who fell out of the הכבוד, and got them back in again. The Mishkan was to be built by a leader from the front, Betzalel, and a leader from behind, Ohaliav. This was to ensure that the whole Jewish people be embraced by this great and holy thing.

In a most unusual step, G-d called upon Moshe (and hence us) to take special notice of this remarkable person, Betzalel:

לא ב (כי תשא): א וידבר ד' אל משה לאמר ב) ראה³ קראתי בשם בצלאל בו אורי בן חור למטה יהודה⁴

And Moses echoed this to the people:

לה ל:) (פקודי) ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ד' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה:

Look at this wonder – whom G-d has filled with a רוח אלוקים to know all of this. And the real wonder is that G-d foresaw the needs of all the generations and His Divine Providence caused such a person to be born in that generation (ישעיה מא ד) - a person capable of becoming this בצלאל⁵. G-d, says the Midrash, showed Moshe “the Book of Adam HaRishon” in which Betzalel appeared and this was ראה – “See, I had (already then) called someone in this generation by the name Betzalel”⁶; or “I have called him, using the emanation

¹ בפסוק לח כג: ואתו (עם בצלאל) אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש.

² במדבר י כה: ונסע דגל מחנה בני דן מאסף כל המחנות לצבאותם ועל צבאו אחיעזר בן עמישדי וכתב רש"י שם בשם הירושלמי שהיה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו

³ לישון תתבונן (ספורנו שמות טז כט)

⁴ רמב"ן לא ב: אמר למשה שיראה את הפלא הזה וידע כי הוא מלא אותו רוח אלוקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן ע"ש עוד וגם כלפי השבת ראינו בזה הלשון: שמות טז כט: ראו כי ד' נתן לכם את השבת ושם כתב רש"י והאבן עזרא שהם יראו על ידי הנס שנעשה בכל ערב שבת לתת להם לחם יומיים.

⁵ ר"ב בחיי לב (ב) ראה זה הפלא הגדול שאני קורא הדורות מראש, וקראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור להבין סוד המשכן וכליו ולהתעסק במלאכתו,

רמב"ן לב ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור אמר השם למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם (להלן לה ל) .... ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה, וידע כי הוא מלא אותו רוח אלהים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, לכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש (ישעיה מא ד), כדרך בטרם אצרך בבטן ידעתוך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך (ירמיה א ה) ובלשון הזה (לעיל טז כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומיים:

⁶ ולרבותינו בזה מדרש (שמו"ר מ ב) הראה אותו ספרו של אדם הראשון ואמר לו כל אחד התקנתיו מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה התקנתיו אותו, שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל (מובא ברמב"ן, שם)

from my ineffable name (בשם), Betzalel¹ – בצלאל – he whose soul was designated and inscribed at the outset of creation to sit בצל קל – in the shadow of G-d, and hence have the abilities to create the Aron, which is the shadow for the Written Torah, and the כרובים which in turn are shadow for the Aron.²

The Gemara learns that the appointment of a פרנס requires the consultation with and buy in of the community (of the public) from this verse – ראו קרא ה' בשם בצלאל³. In keeping with this principle G-d asked Moshe whether Betzalel was found fitting in his eyes. Moshe answered: “G-d, if he is fitting in Your eyes, how much more in mine!” In truth, delegating the Mishkan was a huge challenge for Moshe Rabbeinu. Was the command not to him? Was it not his Mitzvah? G-d therefore does something unprecedented. Rather than just instruct Moshe to take Betzalel as He did with Yehoshua and Aaron, G-d turns to Moshe for his buy-in. “What do you think? Is he appropriate?”⁴ (And the Gemara then proceeds to say that still, G-d wanted the buy in of the people. The people said: “If he is fitting in G-d’s eyes, and he is fitting in your eyes, how much more is he fitting in our eyes.”)⁵

Betzalel was remarkable not only for his wondrous craftsmanship, seemingly learned out of nowhere but because of his deep and profound understanding of all the ideas that the Mishkan stood for⁶.

Chazal tell us that בצלאל was someone who knew how to combine the letters in the same way as they had been used to create the world⁷. This information was directly relevant to his building of the Mishkan⁸. For, by building the Mishkan, בצלאל was, in fact, recreating the world¹.

---

¹ ר' בחיי לב (ב) בשם בצלאל ... רמז זה יש בשם שהוא ה' יתעלה כמו ואדעך בשם (שמות לג, יז), ויבוא לרמוז כי בצלאל הוא הדין לשאר הנביאים כולם שנאצלו בשם הגדול:

² ר' בחיי לב (ב) על כן נקרא בצלאל לפי שמתחילה היה נשמתו רשומה וחקוקה בכח אצילות אל, ואחרי כן יצא וזכה וישב בצלו של אל לעשות הארון שהיה צל של תורה שבכתב, והכפורת עם כרוביו הסוככים בכנפיהם שהיו צל לארון ומששת ימי בראשית היה מתוקן לו:

³ ברכות דף נה ע"א: אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל

⁴ שפתי כהן, שמות לא ב: הרי כשנתמנה אהרן לכהונה לא נמלכו בציבור, והרי ביהושע גם כן לא נמלך בציבור אלא אמר לו קח לך את יהושע. אלא הקב"ה חשש לכבודו של משה שלא תחלש דעתו, לפי שציווי המשכן והכלים היה למשה, שכן בפרשת תרומה אמר ועשית מנורת, ועשית שולחן, ואת המשכן תעשה, ועשית קרשים, ועשית פרוכת, ועשית מזבח, ועשית את חצר המשכן, לכך אמר לו ראה אם הגון בצלאל

⁵ ברכות דף נה ע"א: אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן

⁶ רמב"ן לא ב: שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צוו ועל מה ירמוז

⁷ ברכות נה ע"א: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. כתיב הכא ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת, וכתיב התם (משלי ג) ד' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, וכתיב (שם) בדעתו תהומות נקבעו.

והיינו דכשם שביאת העולם היתה בחכמה ותבונה ודעת כך גם מלאכת המשכן היתה בחכמה ותבונה ודעת. רש"י: אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - על ידי צירופן, ובספר יצירה תני להו: ועיין בתורה תמימה שמות לא ב (דף רכא ס' ז) ביאור יפה לזה

⁸ רמב"ן לב ב: ועוד אמרו (ברכות נה) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ והענין, כי המשכן ירמוז באלו והוא היודע ומבין סודו:

G-d used these letters to contract His light to create space – so to speak – for His creation. So too, Betzalel needed the letters in order to contract G-d's holiness into the Mishkan².

Sefas Emes points out that every manner of creative expression went into the Mishkan. Hence, G-d filled Betzalel and Ohaliav with לב. חכמת לב has a Gematria of thirty two which represents all the pathways of knowledge³.

The thirty nine Melachos of Shabbos represent all the categories of creative work which man is capable of. It is instructive that these Melachos are learned from the Mishkan in turn⁴. This indicates that the Mishkan was a human-built structure, reflecting the full force of man's creative potential, which led to the Shechinah coming down⁵. By recreating this mini-world, man realizes his own power to be a partner to G-d in this world, inspiring him to greater spiritual heights⁶. To do this, Betzalel had to reach right into the hidden roots of all wisdom⁷.

¹ This is one explanation of why G-d says to Moses:

שמות לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור (עין שם ברמב"ן בסוף)

² נתיבות שלום, עמ' קצב: ענין אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, שעל ידם צמצם הקב"ה את אור אין סוף כדי שיהיה מרום לעמידת העולמות, שבלא זה לא תתכן מציאות הבריאה. ועד"ז יש לומר שבבנין המקדש .... נצרכו להשתמש באותיות שנבראו בהם שמים וארץ, לצמצם נקודה בתוך העולם הזה

³ לה"ה: מלא אותם חכמת לב: רבינו בחיי: נתיבות החכמה הם ל"ב והנה כל העובדים נקראו ג"כ חכם לב (ולדוגמה לו א ובכמה מקומות).

⁴ מס' שבת מט: הדור יתבי וקמי בעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו

רש"י, שם: כנגד עבודות המשכן - אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה:

תוס': כנגד כל מלאכה שבתורה - לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן אם כן היכי ידעינן לדידיה הי נינהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאו אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזורק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים להשלים מנין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרידא אית לן לאחשובינהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג): כל מילתא דהואי במשכן אף על גב דאיכא דדמיא לא חשיב לה:

⁵ שפת אמת, ריש כי תשא ד"ה ברש"י: שהרי נעשה השראת השכינה על ידי מלאכות האלה. ושו"רש כל המלאכות ועבודת ימות החול הם מבחינת המשכן.

⁶ שפת אמת, תרומה דף 140, ד:ה ועשו לי מקדש: עשיית המשכן הוא הנמצא בעשייה שהרי כל המלאכות היו במשכן ולא נקרא מלאכה רק מה שהיה במשכן שהמשכן הוא התרוממות כל העשייה לרוחניות

⁷ רבינו בחיי לה"ה: וכן נאמר בספר יצירה בל"ב נתיבות פלאות חכמה, ומפני שהחכמה נעלמת מן ההשגה לכך הזכיר בה לשון נתיבות כי לשון דרך הוא רחב אבל נתיב הוא צר עד מאד, ומזה אמר הנביא (ירמיה ו) עמדו על דרכים וראו ושאלו לנתיבות עולם, הזכיר לשון עמידה בדרך שהוא רחב וכן הבטח שאמר וראו אבל בנתיב שהוא צר מזכיר לשון שאלה ואמר ושאלו: והנה מרוב העלמת החכמה אי אפשר להשיג שרשה כי אם ע"י הנתיבות כדמיון חוטי השלהביות שהם נתיבות לגחלים וע"י חוטי השלהביות אדם רואה את הגחלת, וכן בדמיון החוט הנמשך מן הפקעת שע"י החוט ילך אדם למקום הפקעת, וכן בדמיון הסעיפים שבאילן ששורש האילן מחופה תחת הקרקע ולא נודע מקומו וע"י הסעיפים והגידים הנמצאים מתחת מחילות הקרקע ילך האדם אחר השורש וימצאנו, וכשהזכיר כאן חכמת לב הכל להגדיל ולהאדיר מעלת בצלאל ואהליאב כי הוא כאלו אמר מלא אותם חכמת השכינה, כענין שכתוב (בראשית ו) ויתעצב אל לבו, וכענין שאלת המלך שלמה (מלכים א ג) ונתתה לעבדך לב שומע, וכן כתיב (שם ה) וה' נתן חכמה לשלמה, ולפי שהיו שניהם גדולי האומנים וראשי החכמים העושים במלאכה לכן המשיל הכתוב חכמתם לחכמת השכינה. והזכיר מלת בהמה בתוספת ה"א והיה לו לומר בהם, והענין מפני שהמשיל חכמתם כבר לחכמת השכינה והשכינה נרמזת באות ה"א כאשר הזכרתי לך הרבה פעמים

There is a lesson here: The Torah could only be given through Moshe Rabbeinu, and only Aaron and his descendents were appointed to be the Cohanim. So too, even a master craftsman could not build the Mishkan – it required spiritual wisdom not physical competence!¹

In Parshas Ki Sisa, the Torah describes Betzalel's wisdom as follows:

לא ג: ואמלא אתו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה (ד) לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת

The Torah tells us that Betzalel had Chochma, Binah (Tevunah) and Daas. These three, although each separate, build on each other. They represent three levels of wisdom. Chochma represents abstract intellectual understanding². Binah is the emotional integration of the wisdom, where a person feels comfortable with that knowledge, can relate to it personally and therefore also understands where it is and where it is not relevant to his/her life³. Daas is the translation of that wisdom into action. It represents a complete unity between the person and the knowledge, a total connecting with that knowledge, no longer just relevant information which one applies. It is now the person: he/she is totally united with that knowledge⁴.

Betzalel was someone who not only possessed the very deep wisdom we described, but who had totally integrated all that wisdom. Betzalel's name, '*in the shadow of G-d*', reflected his essence⁵. He lived the idea of letter combinations and all its implications. His actions showed a natural continuity from his profound grasp of Torah. If the Mishkan is, as we described it, a model of man, then Betzalel was as close to a walking Mishkan that could be found in that great generation. It would have been easy for such a man to be totally alienated from his fellow man, to live in his own spiritual world, seeing no possibility of explaining to his fellow man what he was up to. But Betzalel's integration of his wisdom was such that he was able to tell his fellow Jews just how to go about the building⁶.

---

¹העמק דבר שמות לא ב: (ב) ונראה דזהו כוונת ראו כאן. תתבוננו על מעשה המשכן שאינו כמו פלטין של מלך שהוא חול ומי שרוצה לעשות אותו ע"י הכשר ידיעה במלאכה קודם שבא לעשות הרי הוא עושה. אבל לא כן המשכן שהוא קודש ויש בו דבר סגולה. וכמו התורה שלא ניתנה אלא ע"י משה. וכהונה ע"י אהרן. כך המשכן לא הי' אפשר להעשות ע"י שום בע"מ היותר גדול בעולם אלא ע"י בצלאל. ולא משום שהי' תחלה אומן גדול אלא שהקב"ה מלא אותו עתה ידיעה הנצרכת לזה ומזה ראוי להתבונן גדולת וקדושת הבנין. וא"כ ראוי להזהר בו. וזהו כוונת ראו שאמר משה לישראל להלן בפרשה ויקהל:

²רש"י שמות לא: ג - מה שאדם שומע מאחרים ולמד

³רש"י (שם): מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד

⁴רש"י (שם): רוח הקודש

⁵ברכות נה: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר הקב"ה למשה לך אמור לבצלאל לעשות משכן ארון וכלים הלך משה אמר לו עשה ארון כלים ומשכן. אמר לו: 'משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אומר לי עשה ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמה כך אמר לך הקב"ה: משכן, ארון וכלים?' אמר לו: 'שמה בצל קל היית וידעת! (מובא בקיצור ברש"י לה כב – פקודי)

⁶ שמות לה (לד) ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן: אור החיים לה לד: ולהורת נתן וגו' פירוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד, שלא ידעו ללמדה, לזה אמר ולהורת נתן בלבו השכיל חכמת הלימוד:

Betzalel was totally integrated with the deepest Kabbalistic wisdom and knew how to translate all of that into the Mishkan. He therefore must have had the most profound insight into man, which the Mishkan was modeling. He must have understood himself, as a person, with greater insight than anyone has ever had before or after. This great man knew that he did not have the craftsmanship needed to build the Mishkan. At that point, when Betzalel was stuck – when the limits of his own human qualities could not get the job done, Betzalel went beyond himself, and succeeded. He succeeded because he had no choice: the job had to be done, and he therefore proceeded. He was not trying to be creative; rather, he was following the logic of necessity. This is really what Jewish creativity is all about.

There is another point here. Betzalel and Ohaliav led the holiest group of craftsmen ever assembled. They expressed the full force of their creativity while following G-d's instructions to the letter, and they did it as a team. Hence, the lie was given to the myth that to be creative you somehow have to break the boundaries of spiritual and halachic guidelines, and that somehow you have to stick out as an individual to know that you are fulfilling your potential.

Betzalel's team met to play at the most beautiful symphony ever, the building of the Mishkan. If they were the orchestra then G-d is the composer, Moshe the music director, and Betzalel the conductor. Even the unique soloists in the team followed the conductor, as the Mishkan would have otherwise reflected noise rather than a symphony.